

Geen kousen breien, maar geneesmiddelen bereiden

Bijna drie kwart van de afgestudeerde apothekers is tegenwoordig vrouw. Eind negentiende eeuw was dat wel anders. Charlotte Jacobs ondervond als eerste vrouwelijke student farmacie veel weerstand. “Veel navolging zal zeker het voorbeeld niet vinden”, schreef de hoofdredacteur van het *Pharmaceutisch Weekblad* in 1881.

Auteur **Edwin Bos**

“Juffrouw Jacobs, ik moet u gulweg bekenen, dat ik liever een dame met de breikous in de hand zie, dan op mijn collegebanken.” Met deze woorden ontving professor Stoeder, buitengewoon hoogleraar in de artsnijbereikunde en galenische farmacie, Charlotte Jacobs in 1879 op de Amsterdamse Universiteit.

Charlotte heeft altijd in de schaduw gestaan van haar zus Aletta, een vooraanstaande figuur in de eerste feministische golf in Nederland. Het artsexamen en de promotie van Aletta haalden zelfs de landelijke pers en deden veel meer stof opwaaien dan Charlotte haar afstuderen.

Maar het *Pharmaceutisch Weekblad* stond natuurlijk wel bij stil bij haar apothekersdiploma. Hoewel hoofdredacteur Robartus Opwijrda er niet veel vertrouwen in had. “Veel navolging zal zeker het voorbeeld niet vinden (...) de tijd zal moeten leren, of de plaats eener vrouw aan het hoofd eener voor het groote publiek geopende apotheek is”, en: “de zaak is te nieuw, om daarop te kunnen vooruitlopen”, schreef hij op 3 juli 1881.

Een jaar na haar diploma kreeg Charlotte een vaste aanstelling als tweede apotheker in de apotheek van het Algemeen Ziekenhuis in Utrecht. Hoewel de regenten van het ziekenhuis zich nog wel hadden afgevraagd “of het wenschelijk is voor de drukke werkzaamheden in de apotheek een vrouw aan te stellen”.

Na twee jaar hield ze het voor gezien en vertrok ze naar Indië. In Batavia ging Charlotte

reau Vaderland, 's-Gravenhage.

Mejuffrouw CHARLOTTE JACOBS, Apotheker te Batavia, vraagt zoo spoedig mogelijk eene **ASSISTENTE** interne (dame), volledig bekend met de receptuur. Salaris f 100 in de maand, benevens 5% aandeel in de winst. Passage wordt niet vergoed. Men gelieve zich met franco brieven of in persoon te vervoegen bij Dr. ALETTA JACOBS, 326 Keizersgracht, Amsterdam.

Brocades & Stheeman

te Meppel, vragen tegen 1 Dec. a. s. een voortdurend **BEDIENDE N. W.** Extern.

UIT EMANCIPATOIRE OVERWEGINGEN NAM CHARLOTTE JACOBS ALLEEN VROUWELIJKE ASSISTENTEN AAN. Advertentie in het *Pharmaceutisch Weekblad* van 20 september 1890.

IN BATAVIA OPENDE ZE EEN EIGEN APOTHEEK: DE NEDERLANDSCHE APOTHEEK

1929

1930

De Nederlandse ziekenhuisapothekers verenigen zich in de beroepsvereniging NVZA. De Nederlander Christiaan Eijkman krijgt de Nobelprijs voor de ontdekking van vitamine B1 als veroorzaker van polyneuritis (beri-beri).

1931

1932

Introductie van de benzedrine-inhalator als eerste amfetamine-geneesmiddel tegen verstopte neus.

1933

werken in een apotheek “van een van mijne mannelijke collega’s, die van mijne komst vernomen had”. Ze opende er enkele jaren later een eigen apotheek: De Nederlandsche Apotheek.

Uit emancipatoire overwegingen nam ze alleen vrouwelijke assistenten aan. In het *Pharmaceutisch Weekblad* vroeg ze regelmatig om nieuwe kandidates (zie advertentie). Onder de jongedames was veel verloop; ongetrouwde Nederlandse mannen wisten de apotheek te vinden.

Sollicitanten moesten hun brief richten aan haar zuster dr. Aletta Jacobs in Amsterdam. De assistentes kregen salaris en gratis kost en inwoning, maar ‘passage’ werd niet vergoed.

Vrouwenkiesrecht

Na bijna dertig jaar gewerkt te hebben als apotheker trok ze zich op haar vijftenzestigste terug uit de apotheek. Het lukte haar niet een vrouwelijke opvolger te vinden.

In 1913 vestigde zij zich in Den Haag, waar ze bestuurslid werd van de Haagse afdeling van de Vereniging voor Vrouwenkiesrecht.

Op 31 oktober 1916 overleed Charlotte.

In haar testament stond dat ze gecremeerd wilde worden “doch dat met de verbranding zolang als mogelijk is gewacht worde, opdat schijn dood is buitengesloten”.

De eerste crematies hadden net plaatsgevonden in Nederland. Haar vermogen liet ze na aan Het Charlotte Jacobs Studiefonds, bedoeld voor meisjes die geen academische studie konden bekostigen. Het fonds bestaat nog steeds. ■

Bronnen: ‘Minder opvallend dan haar meer roerige zuster’ door Inge de Wilde, *Groniek* 18 (Groningen, 1992), ‘Een onontgonnen pad: het leven van Charlotte Jacobs (1847-1916)’ door Inge de Wilde, Savante 1993, ‘Vrouwenminiaturen uit de natuurwetenschappen: Charlotte Jacobs (1847-1916) door Marinne Offereins, Nieuwsbrief VVAO, 1993.

NA BIJNA DERTIG JAAR GEWERKT TE HEBBEN ALS APOTHEKER TROK CHARLOTTE JACOBS ZICH OP HAAR VIJFENZESTIGSTE TERUG UIT DE APOTHEEK. HET LUKTE HAAR NIET EEN VROUWELIJKE OPVOLGER TE VINDEN.

Foto: 1001 vrouwen uit de Nederlandse geschiedenis (Els Kloek, Uitgeverij Vantilt)

1934

1935

Het departement Utrecht neemt een motie aan om gehuwde vrouwelijke apothekers te weren. De Nederlandse fysioloog Ernst Laqueur isoleert als eerste testosteron uit stierentestikels.

1936

1937

Nederlander Willem Kolff maakt in Kampen de eerste kunstnier, waarmee nierdialyse mogelijk wordt.

1938